

‘De kaarsen worden aangestoken door...’

door R. Roukema. In: *Geandewei* 4 maart 2011, p. 4 en op www.riemerroukema.nl

In *Geandewei* van 4 febr. schreef ds. R. Reitsma een raak artikel onder de titel ‘Dan mogen nu de kinderen naar voren komen’. Het ging over de vaak onzinnige gesprekjes die dominees aan het begin van de kerkdienst proberen te voeren met de kinderen voordat ze naar de nevendienst gaan. Zelf liep ik al langer rond met het idee een stukje te schrijven over een ander element dat sinds een jaar of 20 in veel protestantse kerkdiensten is ingevoerd: het aansteken van de kaarsen. ‘De kaarsen worden aangestoken door...’ – en dan komt het genoemde kind naar voren en steekt het, soms met hulp van moeder of leiding van de nevendienst, twee kaarsen aan die op de tafel staan. De gemeente kijkt in stilte toe hoe het kind het eraf brengt. Soms lukt het niet, omdat de kaarsenpit moeilijk bereikbaar is, of te kort, of omdat het kind nog geen vaste hand heeft. Maar ook als het wel lukt, is het altijd even een moment van spanning, die verbroken wordt zodra de twee kaarsen branden en er gezegd wordt: ‘dankjewel ...’

Vermoedelijk is dit aansteken van de kaarsen, evenals het gesprekje met de kinderen, ingegeven door het blad *Kind op Zondag* van de Nederlandse Zondagschoolvereniging. Ik denk dat het motief hiervoor geweest is, dat de kinderen een duidelijker plaats in de kerkdienst krijgen, zodat zij zich er gezien en gekend en thuis voelen. In traditionele protestantse kerkdiensten was die aandacht voor kinderen vroeger gering, al richtte (en richt) de dominee zich in zijn lange preken wel eens een paar minuten tot de kinderen. Verder waren de traditionele kerkdiensten voor kinderen vaak lang en saai. Vandaar dat op zeker moment de kindernevendienst is ingevoerd. Ook werd (en wordt?) er wel tijdens de kerkdienst kinderkerk gehouden, zodat de kinderen helemaal niet aan de kerkdienst hoeven deel te nemen.

Nu is die aandacht voor de kinderen in de kerkdienst op zichzelf lofwaardig. Mijn vraag is wel: heeft het aansteken van de kaarsen, terwijl de kerkgangers in stilte toekijken, ook een symbolische waarde? Waarom branden wij eigenlijk kaarsen in de kerk? In mijn kindertijd deden wij dat niet. Vele eeuwen geleden waren kaarsen nodig als verlichting, maar nu hebben wij elektrisch licht. Vanaf de vijfde eeuw werd er in de kerk van Rome een speciale kaars aangestoken ten teken van Christus’ opstanding uit de doden. Die Paaskaars hebben veel protestantse gemeenten de laatste decennia uit de katholieke traditie overgenomen. De betekenis van de Paaskaars is duidelijk: die symboliseert de opgestane, levende Christus – of u door zo’n symbool nu wordt aangesproken of niet. Maar hebben die twee kaarsen op de tafel ook een betekenis? Eeuwen geleden stonden die twee kaarsen er alleen maar om degene die de Schriftlezing verzorgde bij te lichten. In een rooms-katholieke viering houden misdienaars deze twee kaarsen nog steeds plechtig omhoog wanneer de priester uit het evangelie voorleest. Maar zoals gezegd, wij hebben nu elektrisch licht, dus daarvoor zijn die kaarsen niet meer nodig.

Als die twee kaarsen niet nodig zijn om de voorlezer bij te lichten, zijn ze dan misschien ingevoerd om een warme sfeer op te roepen? Zoals veel mensen in hun huizen kaarsen branden omdat dat gezellig is? Als dat het motief is om in de kerk kaarsen te branden, dan hebben we gewoon een burgerlijke gewoonte ingevoerd, voor de gezelligheid.

Het bevreemdt mij dat ik vrijwel nooit een verantwoording voor die kaarsen heb gehoord. Als ze een symbolische betekenis hebben, dan moet die voor de gemeente ook duidelijk zijn. Voor zover we de doop en het avondmaal symbolen mogen noemen, weten we in ieder geval waarnaar die sacramenten verwijzen: ze hebben een diepere betekenis die veel verder reikt dan die druppels water, dat stukje brood en dat slokje wijn. Als de voorganger de handen opheft bij het geven van de zegen, dan is het duidelijk wat dat gebaar betekent.

Ik heb sterk het gevoel dat het aansteken van de kaarsen in de kerkdienst geen symbolische betekenis heeft, behalve dat een kind het mag doen. Maar verder gebeurt er niets.

Het roept geen diepere gedachten op, het verwijst niet naar een of ander aspect van het evangelie. Mijn kritische vraag daarbij is: wat zegt het over een kerk die een zinledig (leeg) symbool invoert of handhaaft, week in week uit? Kan het zijn dat dat lege symbool voor een veel ingrijpender inhoudelijke leegte staat?